

TEMA 6. A GRAN GUERRA

Pretensións coloniais de Alemaña

Os franceses decátanse de que teñen que nos dar unha compensación no terreo colonial. Mais quéroño facer de maneira que sexa a mínima posible. Non se decidirán a facer unha oferta aceptable ata que estean convencidos de que, en caso contrario, estamos dispostos a todo.

Temos que conseguir todo o Congo francés: é a última ocasión que temos para obter en África algo aceptable sen necesidade de chegar á guerra. Anacos do Congo, malia seren moi ricos en caucho, marfil e outras materias primas, non nos servirán de nada. Temos que chegar ata o Congo belga para estarmos ben situados o día que se reparta e poder comunicarnos, atravesándoo, coa nosa África Oriental. Calquera outra situación sería para nós unha derrota.

Carta de KIDELLEN-WAEOTHER, Secretario de Estado alemán de Asuntos Exteriores, dirixida ao Chanceler, xullo 1911.

O pobo, a nación e a guerra

Hai que habituar ao pobo alemán a pensar que unha guerra ofensiva da nosa parte é unha necesidade para combater as provocacións do adversario. Hai que levar as cuestións de tal maneira que, baixo a impresión de armamentos poderosos, de sacrificios considerables e dunha situación política tensa, se considere como unha liberación o desencadeamento da guerra, e hai que preparar esta desde o punto de vista económico, pero sen espertar a desconfianza dos nosos financeiros.

Se nos ataca o inimigo, ou se o queremos domar, faremos coma os nosos irmáns de hai unha centuria: a aguija provocada emprederá o voo, apresará ao inimigo nas súas apertadas poutas e voltará inofensivo. Lembrarémonos entón que as provincias do antigo Imperio alemán, o condado de Borgoña e boa parte de Lorena, están aínda en poder dos francos e que milleiros de irmáns alemáns das provincias bálticas xemen baixo o xugo eslavo. Devolver a Alemaña o que antano posuía é unha cuestión nacional.

VON MOLTKE, H., *Informe*, 13 marzo 1913.

Alemaña prepárase para a guerra

Francia aínda non está preparada para o combate. Inglaterra está atormentada por dificultades interiores e coloniais. Rusia tenlle medo á guerra, porque teme unha revolución interior. ¿Temos que agardar a que os nosos adversarios estean preparados ou temos que aproveitar este momento favorable para provocar a decisión?

O exército austríaco é aínda fiel e útil; Italia está aínda firmemente comprometida coa Triple Alianza. Podemos, igualmente, contar, chegado o caso, con Turquía e Romanía. Temos así todas as de gañar, poderíamos dirixir os mandos da política europea, mediante unha ofensiva decidida e poderíamos asegurar o noso porvir.

Isto non significa que teñamos que provocar a guerra, mais se se produce un conflito de intereses non temos que recuar, senón que debemos vencellalo á guerra e comezala cunha ofensiva decidida.

Die Post, 24 febreiro 1914.

As alianzas entre os Estados

O que din as nacións:

1. Rusia di: se non se respecta a integridade territorial de Serbia, intervirei contra Austria.
2. Alemaña di: se Rusia pon un pé en Austria, prestarei apoio *manu militari* a esta.
3. Inglaterra e Francia din: prestaremos apoio a Rusia na súa acción se intervéñ Alemaña.
4. Romanía, Grecia e Montenegro din: interviremos e apoiaremos a Serbia se se atenta contra a súa independencia.
5. Bulgaria di: prestarei apoio a Austria se interveñen Romanía e Grecia.
6. Austria declarou que respectará a nacionalidade de Serbia, á que só quere castigar.
7. Italia prestará apoio ás súas aliadas Austria e Alemaña se estala o conflito europeo.

A Tribuna, 31 xullo 1914.

Ultimato de Austria-Hungría a Serbia, 23 xullo 1914

O goberno real de Serbia tense que comprometer a:

- 1º. Suprimir toda publicación que fomenta u odio e o menosprezo á monarquía.
- 2º. Disolver de contado a sociedade chamada *Narodna Odvrana*.
- 5º. Aceptar a colaboración en Serbia dos órganos do goberno imperial para suprimir o movemento subversivo.
- 6º. Abrir unha enquisa xudicial sobre os participantes no complot do 28 de xuño.
- 7º. Arrestar aos comandantes Tankosytch e Giganovitch, comprometidos no atentado.
- 8º. Impedir o tráfico ilegal de armas a través das súas fronteiras.

O goberno imperial e real agarda a resposta do goberno serbio antes do sábado 25 deste mes ás cinco da tarde.

Argumentos de Gran Bretaña para a declaración de guerra

Se a independencia de Bélxica desaparecese, a independencia de Holanda desaparecería tamén. A Cámara debe considerar os intereses británicos. Se nos metemos nunha guerra, non imos sufrir moito máis que se nos mantemos á marxe. Tanto se participamos nela como se non, o comercio estranxeiro quedará interrompido. Se nos quedamos á marxe, eu non creo nin por un instante que esteamos en situación de facer uso da nosa forza material para evitar ou desfacer todo o que se produza durante a guerra, para impedir que a totalidade de Europa occidental caia baixo o dominio dunha soa potencia e, ademáis, estou persuadido de que a nosa situación moral sería peor.

GREY, E., ministro de Asuntos Exteriores británico, *Discurso* na Cámara dos Comúns, 3 agosto 1914.

Problemas de coordinación do mando aliado

Un dos maiores erros cometidos pola nosa coalición durante a última guerra, foi a falta de dirección nas operacións. A posición xeográfica dos nosos adversarios, agrupados nun único bloque, compensábaos en certo modo da falta de unidade no mando; eles tiñan a liberdade de concentrar os seus esforzos no punto e a hora que escollesen. O noso campo, pola contra, atopábase dividido en tres fraccións; o grupo occidental no que inclúo as forzas italianas coas que nos comunicabamos libremente, o grupo dos exércitos aliados de Oriente, e os exércitos rusos (cos que a comunicación era moito máis difícil).

Aí estaba a nosa debilidade. Esta inferioridade non se podía compensar máis que pola concordancia das nosas accións no tempo. Pero isto non é suficientemente decisivo. Para

facerse unha idea das dificultades coas que chocaba, é suficiente pensar que en lugar de “mandar”, estaba obrigado a “convencer” aos xenerais en xefe aliados.

JOFFRE, J., *Memorias*, 1932.

As trincheiras

Eses tres días pasados encollidos na terra, sen beber nin comer, os laios dos feridos, logo o ataque entre os *boches* (alemáns) e nós, despois, por fin para as queixas e os obuses que nos destrúen os nervios e nos amolan non nos dan ningunha tregua, e as terribles horas que se pasan coa máscara e as gafas no rostro, ¡os ollos choran e escúmese sangue!, despois os oficiais que se van para sempre, noticias fúnebres que se transmiten boca a boca no burato, e as ordes *boches* dadas en voz alta a 50 metros de nós, todos de pé; logo o traballo co pico baixo as balas e o horrible ta-ta-ta das metralladoras.

Carta dun soldado desde Verdún, marzo 1916.

Os gases

A morte envolveunos, empapou a roupa e os cobertores e matou todo aquilo que respiraba na nosa redonda. Os paxariños caeron nas trincheiras, e os gatos e mailos cans, compañeiros de fatigas, tendéronse no chan aos nosos pés e nunca máis espertaron. Tiñamos visto de todo: minas, obuses, bombas lacrimóxenas, a devastación dos bosques, os negros fragmentos das minas que caían por tódalas partes, as máis espantosas feridas e as avalanchas de ferro máis asasinas, mais nada se podía comparar con esta néboa que, durante horas longas coma séculos, ocultou aos nosos ollos o resplandor del sol, a luz do día, a branca pureza da neve.

Le filon, 20 marzo 1917.

A deserción dos soldados

Suplico unha vez máis, da maneira máis urxente, que veñan a me substituír, posto que xa só queda un tercio dos combatentes. Resulta moi difícil manter aos homes nos seus postos amenazándoos cun consello de guerra. Cada vez que cae unha bomba, os homes foxen e hai que empurralos cara adiante. Nin tan sequera o exemplo que dan os comandantes das compañías produce o menor efecto. Tal situación é a consecuencia dos esforzos excesivos que se lles esixiron do 2 ao 13 de maio, e do esgotamento físico e moral, interrompido só polas escasas xornadas de descanso.

Diario dun oficial alemán, xuño 1915.

Manifesto de Zimmerwald

Nesta situación intolerable, nós, representantes de partidos socialistas, de sindicatos e de minorías destas organizacións, alemáns, franceses, italianos, rusos, polacos, letóns, romaneses, búlgaros, suecos, noruegueses, suízos, holandeses, nós, que non nos situamos no terreo da solidariedade nacional cos nosos explotadores, senón que permanecemos fieis á solidariedade internacional do proletariado e á loita de clases, xuntámonos aquí para reanudar os lazos rotos das relacións internacionais, para chamar á clase obreira a recobrar a conciencia de si mesma e lanzala á loita pola paz.

Esta loita é a loita pola liberdade, pola fraternidade dos pobos, polo socialismo. Hai que emprender esta loita pola paz, pola paz sen anexións nin indemnizacións de guerra. O

dereito dos pobos a dispor deles mesmos debe ser o fundamento inquebrantable das relacións de nación a nación.

Manifesto de Zimmerwald pola paz e a solidariedade internacional do proletariado, 1915.

As dificultades nas cidades

O inverno do ano 1917 foi terrible. Desde o comezo viuse que sería moi frío, sobre todo co estómago baleiro. A miseria en Roubaix era inimaxinable. A vila semellaba a cidade dos mortos.

Os vellos morrían, a tuberculose azoutaba os nenos e os mozos. No cemiterio víanse, con estupor, innumerables tumbas de mozos novos.

Reinaba a fame, unha fame desesperada, resignada, sen carraxe, nin furor nin revolta. Non había nada para poder comer e se había algo era caro de máis para podelo mercar. Os alemáns tiñan algunhas cantinas con comida. Na porta, colas de xente miserenta agardaban a distribución das sobras.

VAN DER MEERSCH, M., *Invasión.*

Economía de guerra

Art. 1. Durante o tempo que continúen as hostilidades e os tres meses seguintes ao cese das mesmas, poderán ser sometidos a taxas os seguintes xéneros: azucre, café, gasolina, patacas, leite, margarina, graxas alimenticias, aceites comestibles, legumes secas, fertilizantes, sulfato de cobre e xofre.

Nos exércitos, nas zonas da fronte e da retagarda, os xenerais ao mando poderán, nos territorios baixo o seu poder, taxar os prezos de todos os produtos alimenticios e bebidas destinadas ao consumo dos militares, aínda que non estean incluídas na anterior enumeración.

Lei francesa sobre a taxación de xéneros e produtos, 1916.

A mobilización de mulleres e nenos

A incorporación ao exército de todos os que poden levar armas interrompeu os labores nos campos. A colleita inacabada, o tempo da vendima se achega.

En nome do goberno da República, en nome da Nación enteira agrupada tras este, apelo á vosa valentía, á dos nenos aos que só a idade, e non o seu valor, os afastou do combate. Pídvos que manteñades a actividade nos campos, que rematedes as colleitas deste ano e preparedes as do ano que vén.

Cómpre salvagardar a vosa subsistencia, o abastecemento das poboacións urbanas e o abastecemento dos que defenden na fronteira, xunto coa independencia do país, a Civilización e o Dereito.

¡En pé, pois, mulleres francesas, nenos, fillas e fillos da Patria! Substituíde no campo de traballo aos que se atopan nos campos de batalla.

Mañá haberá Gloria para todo o mundo.

¡Viva a República! ¡Viva Francia!

VIVIANI, presidente do Consello, 2 agosto 1914.

Entrada de Estados Unidos na guerra

O día 3 de febreiro expúxenlle o anuncio feito polo goberno imperial alemán que di que utilizaría os seus submarinos para afundir todos os barcos que se achegasen a calquera

porto de Gran Bretaña e Irlanda ou das costas occidentais de Europa ou a calquera dos portos controlados polos inimigos de Alemaña no Mediterráneo.

Barcos de todas as clases e calquera que fose a súa bandeira, o seu carácter e a súa carga, o seu destino ou a súa misión, foron enviados ao fondo do mar sen ningunha advertencia e sen un só pensamento de axuda para os seus pasaxeiros, fosen barcos de países belixerantes ou de países neutrais. A guerra submarina de Alemaña contra o comercio é unha guerra contra a humanidade. Afundíronse barcos americanos e tamén se perderon vidas americanas.

Con absoluta conciencia do carácter solemne da decisión que veño de tomar e das graves responsabilidades que esta decisión implica, mais obedecendo ao que considero o meu deber constitucional, aconsello que o Congreso declare que a recente conduta do goberno imperial alemán non é senón un cambio de dirección da guerra contra o goberno e o pobo dos EE.UU. Propoño que o Congreso acepte a posición de belixerante.

Mensaxe do presidente Wilson, 2 abril 1917.

Os Catorce Puntos de Wilson, 8 xaneiro 1918

O noso programa é o da paz mundial e consta dos puntos seguintes:

- 1º Todos os tratados de paz son públicos e non se poden concertar acordos internacionais secretos de ningún tipo. A diplomacia ten que ser aberta e realizarse con publicidade ante o mundo enteiro.
- 2º Completa liberdade de navegación nos mares fóra das augas territoriais.
- 3º Eliminación ata onde sexa posible de todas as barreiras económicas.
- 4º Garantía mutuas para reducir o armamento de cada país ao mínimo.
- 5º Renuncia a todas as posibles pretensións coloniais.
- 8º Todo o territorio francés deberá ser liberado, e as partes invadidas totalmente restauradas. A inxustiza que Prusia cometeu no ano 1871 coa nación francesa, respecto de Alsacia e Lorena, ten que ser reparada necesariamente para poder restablecer a paz.
- 10º Os pobos de Austria-Hungría teñen que ter a oportunidade do seu desenvolvemento autonómico.
- 11º Débense crear garantías internacionais para a independencia política e económica e a intanxibilidade territorial dos diversos Estados balcánicos.
- 13º Débese crear un Estado polaco independente.
- 14º Debe construírse, mediante concertos particulares, unha unión xeral das nacións, de xeito que se poida establecer unha seguridade mutua para a independencia política e a integridade territorial das nacións grandes e pequenas.

Tratado de Versalles, 28 xuño 1919

Os EE.UU. de América, o Imperio Británico, Francia, Italia e Xapón, potencias designadas no presente tratado como as principais potencias aliadas e asociadas, dunha banda; e Alemaña, doutra, acordaron as disposicións seguintes:

Parte III. Cláusulas políticas europeas.

Art. 42. Prohíbese a Alemaña manter ou construír fortificacións, sexa sobre o lado esquerdo do Rin, sexa sobre o lado dereito.

Art. 45. En compensación pola destrución das minas de carbón do norte de Francia, Alemaña cede a Francia a propiedade enteira e absoluta das minas de carbón situadas no Sarre.

Art. 51. Os territorios cedidos a Alemaña en virtude da paz asinada en Versalles o 26 de febreiro de 1871 e o tratado de Frankfurt do 10 de maio de 1871, son reintegrados á soberanía francesa.

Art. 100. Alemaña renuncia, a favor das principais potencias aliadas e asociadas, a todos os dereitos e títulos sobre a cidade de Dantzig e o seu territorio.

Parte V. Cláusulas militares, navais e aéreas.

Art. 168. A fabricación de armas, municións e material de guerra non se poderá efectuar máis que naquelas fábricas con emprazamento coñecido e aprobado polos gobernos das principais potencias aliadas.

Art. 173. Todo servizo militar obrigatorio será abolido en Alemaña.

Parte VIII. Reparacións.

Art. 231. Os gobernos aliados declaran e Alemaña recoñece que Alemaña e os seus aliados son responsables, por seren os causantes, de todas as perdas e de todos os danos sufridos polos gobernos aliados e asociados e as súas nacións como consecuencia da guerra, que lles foi imposta pola agresión de Alemaña e dos seus aliados.

Art. 233. O importe total dos anteditos prexuízos, polos que Alemaña debe pagar unha indemnización, será fixado por unha comisión interaliada.

Pacto da Sociedade de Nacións, 10 xaneiro 1920

As altas partes contratantes, considerando que para fomentar a cooperación entre as nacións e para garantirlle a paz e a seguridade, importa: aceptar certos compromisos de non recorrer á guerra, manter á luz do día as relacións internacionais, observar estrictamente as prescricións do Dereito Internacional, facer que reine a xustiza e respectar escrupulosamente todas as obrigas dos tratados, adoptan o presente Pacto, que institúe a Sociedade de Nacións.

Art. 1.1. Serán membros orixinaris da Sociedade de Nacións aqueles dos asinantes que figuren no anexo do presente Pacto.

1.2. Todo Estado que se goberne libremente poderá chegar a ser membro da Sociedade se declaran a favor da súa admisión as dúas terceiras partes da Asemblea.

Art. 2. A acción da Sociedade, tal como queda definida no presente Pacto, será exercida por unha Asemblea e por un Consello, auxiliados por unha Secretaría permanente.

Art. 10. Os membros da Sociedade comprométense a respectar e manter contra toda agresión exterior a integridade territorial e a independencia política presente de todos os membros da Sociedade.

Art. 11.1. Declárase expresamente que toda guerra ou ameaza de guerra, afecte ou non directamente a algún dos membros da Sociedade, interesa á Sociedade enteira, e esta deberá tomar as medidas necesarias para garantir eficazmente a paz das nacións.

Art. 16.1. Se un membro da Sociedade recorre á guerra os demais membros comprométense a romper inmediatamente toda relación comercial ou financeira con el, a prohibir toda relación co Estado que quebrantara o pacto.

16.4. Todo membro que se fixera culpable de violar algún dos compromisos da Sociedade poderá ser excluída dela.